

Forsætisráðuneyti
Stjórnarráðshúsinu við Lækjartorg
101 Reykjavík

Reykjavík, 25. maí 2020

Efni: Umsögn Samskiptamiðstöðvar heyrnarusra og heyrnarkertra um drög að stjórnarskrárákvæði um íslenska tungu, mál nr. 98/2020.

Samskiptamiðstöð heyrnarusra og heyrnarkertra er málstöð íslensks tákn máls og starfar í þágu tákn máls samfélagsins á Íslandi. Samskiptamiðstöð fagnar því að íslenskt tákn máll hljóti sess í stjórnarskrá lýðveldisins Íslands og sé þannig enn frekar viðurkennt sem hefðbundið minnihlutamál á Íslandi.

Þörfin fyrir tungumál er manneskjunni brýn og gildir einu um hvaða tungumál ræðir. Íslenskt tákn máll er sannarlega brýnt fyrir þá sem reiða sig á það til tjáningar og samskipta. Samkvæmt lögum nr. 61/2011 um stöðu íslenskrar tungu og íslensks tákn máls eru þessi tvö mál, íslenska og íslenskt tákn máll, jafnrétt há mál og óheimilt er að mismuna mönnum eftir því hvort málið þeir nota. Það er því athugasvert að bæði lög nr. 61/2011 og frumvarp til stjórnarskipunarlagu um breytingu á stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944, með síðari breytingum (íslensk tunga) geri greinarmun á þörfinni fyrir annað málið, en ekki hitt.

Sögnin þurfa í 2. mgr. 1. gr. frumvarpsins ber merki þess að íslenskt tákn máll sé neyðarúrræði þeirra sem ekki geti notað íslensku til tjáningar og samskipta vegna heyrnarskerðingar. Í greinargerðinni sem fylgir frumvarpinu er einnig eingöngu lögð áhersla á rétt heyrnarusra, heyrnarkertra og daufblindra Íslendinga til þess að nota móðurmál sitt.

Tákn mállssamfélagið á Íslandi samanstendur af tæplega 2000 einstaklingum sem líta á íslenskt tákn máll sem sitt fyrsta mál eða annað mál. Mikilvægt er að huga að því að ekki eingöngu heyrnarusrir, heyrnarskertir og daufblindir (fólk með samþætta sjón- og heyrnarskerðingu) Íslendingar líta á íslenskt tákn máll sem sitt tungumál. Íslenskt tákn máll er móðurmál barna þeirra einstaklinga sem reiða sig á íslenskt tákn máll til tjáningar og samskipta, hvort sem börnin eru með heyrnarskerðingu eða ekki. Íslenskt tákn máll verður einnig mál foreldra barna sem fæðast með heyrnarskerðingu sem og annarra í fjölskyldu barnsins, s.s.

systkina, amma, afa, frænkna og frænda. Táknmálstalandi fólk af erlendum uppruna sem flytur til landsins tengist táknmálssamfélaginu á Íslandi fljótt sterkum menningarlegum og félagslegum böndum og börn þeirra öðlast íslenskt táknmál sem sitt fyrsta eða annað mál. Þá tala vinir og samstarfsfélagar táknmálstalandi fólks einnig íslenskt táknmál.

Sögnin að *þurfa* gefur færi á þeirri túlkun að aðgangsmiða þurfi til að öðlast þann rétt að fá að nota íslenskt táknmál til tjáningar og samskipta. Eins og staðan er í dag er sá aðgangsmiði í höndum heilbrigðiskerfisins, í höndum fólks sem talar ekki íslenskt táknmál og hefur því ekki fullan skilning á menningarlegu mikilvægi þess fyrir táknmálssamfélagið. Þeir einir fá aðgangsmiða sem sýna fram á að þeir geti ekki nýtt sér íslensku til tjáningar og samskipta og *þurfi* því að nýta sér það „neyðarúrræði“ sem löggin veita, að nota íslenskt táknmál. Þessum aðgangsmiða þarf síðan að framvísa í hvert skipti sem *þörfin* gerir vart við sig, s.s. við upphaf skólagöngu. Þeir sem hafa hann ekki hafa ekki aðgang að sömu þjónustu og er því mismunað á grundvelli tungumáls. Þessi staða gerir málin sannarlega ekki jafnrétt há, eins og lög nr. 61/2011 gera ráð fyrir, og dregur úr menningarlegu mikilvægi eina hefðbundna minnihlutamálsins á Íslandi fyrir samfélagið allt.

Fyrir hönd Samskiptamiðstöðvar heyrnarlausra og heyrnarskertra
Kristín Lena Þorvaldsdóttir, forstöðumaður